

except 5

Reg No M757

(శ్రీ)

అభినవనరస్వతి.

యను సెక మాసపత్రిక.

అష్టావధాని జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రిచే

బ్రమరీంపఁబడుచున్నది.

గుంటూరుబల్లా, పల్నాడుతాలూకా, జానపాడు.

సంపు 3.] 1911 సం॥ జనవరి [సంబి 1

విషయములు.

- 1 స్వవిషయము — పత్రికాధిపతి.
- 2 ఆద్యద్భుతవిమర్శనము — మంగళగిరి కృష్ణదేవరాయనాచార్యులు.
- 3 సంపదము — పత్రికాధిపతి.
- 4 చిక్కురుజిల్లానీర్మలమర్శనము — డిటో.
- 5 పల్నాటివీరభాగవతము — ముదిగొండ వీరభద్రకవి
- 6 లక్ష్మీవిలాసము — రాయపము వెంటపతి.
- 7 చమత్కారమండరి — సంహృద్వివేకటాచార్యులు.

చందా నిర్ణయము సంవత్సరమునకు

ప్రధానపోషకులకు	రు 25-0-0	సహాయులకు	రు 5-0-0
పోషకులకు	రు 10-0-0	చందాదారులకు	రు 2-0-0

భారతీయముద్రాక్షరశాల, సిర్సారావుపేట.

Printed at the Bharati Vilas Press,
Narasarowpet. and published at Janapadu
by the Editor Astavadhani
Janapati Pattabhirama Sastry.

1911

- 1 కాకుమానుమానుమయ్యగారు, నర్సారావుపేట.
- 2 రాళ్లభండి రాజయ్యగారు, విలేజ్ ముససఫ్ చింతిరాల
- 3 రాజశేఖరుని లక్ష్మీనారాయణగారు, కరణం, చిట్యూరు.
- 4 కాసిరాజు అశ్వధనారాయణగారు, పాపయ్యపాలెం.
- 5 కంచల్లలక్ష్మయ్యగారు, ఫారెస్టుగార్డు, డిటో
- 6 తంగెడనరిసింహారావుగారు, కరణం, మోర్జంపాడు.
- 7 కోలాపిచ్చిరెడ్డిగారు, గ్రామముససబ్, చాచెపల్లి.
- 8 గోపాలుని రామలింగయ్యగారు, మున్నాళ్ల.
- 9 వెలుగూరిపిచ్చయ్యగారు, పెదకొమమగుండ్ల.
- 10 పిరాట్లనత్తనారాయణగారు, చింతపల్లి.
- 11 నైషధంసీతాకాంతంగారు, మోరంపూడి.
- 12 కంభంపాటిచినవిదెయ్యగారు, మాచర్ల.
- 13 ఘడియారం వెంకటశివశాస్త్రిగారు, సంగంజాగర్లమూడి.
- 14 నూరిదేవర సుబ్బనాయుడుగారు, తుమ్మపూడి.
- 15 శేకూరి వెంకటకృష్ణయ్యగారు, కరణం, శేకూరు.
- 16 నూతక్కినరిసింహనాయుడుగారు, విలేజ్ ముససబ్, మంద్ర
- 17 కొప్పరాజుగుడుచంద్రశేఖరావుగారు, ఫారెస్టుగార్డు, మెళ్ల
- 18 బూదగాజు వెంకటసుబ్బయ్యగారు, కరణం, స్వర్ణ.
- 19 పిరాట్లసీతాకాంతంగారు, చింతపల్లి.
- 20 ఏలేశ్వరం వెంకటసుబ్బారావుగారు, వకేలు, సిద్దిపేట.
- 21 కలవలపల్లిరంగయ్యశాస్త్రిగారు, భాస్కరాచార్యులుయ్య
- 22 మంచెళ్లనారాయణరావుగారు, కంభంపాడు.
- 23 తుమ్మరుగోటినరిసింహారావుగారు, తిరుమలగిరి.
- 24 తడిసిన, రామభర్తారెడ్డి దేశముఖుగారు, కొయ్యెడ.
- 25 గుండాల వెంకటరెడ్డి, దేశముఖుగారు, గుండవలం.
- 26 గంభీరరావుదేశాయిగారు, లింగన్నపేట.
- 27 సైదు బాసింసాహేబుగారు, ఫారెస్టుగార్డు, చింతపల్లి.

శ్రీ మత్.

అభినవనరస్వతి.

—:(0):—

[ఇది మాసమున కొకసారి ప్రచురింపబడును.]

సంపు 3	జానపాడు. సాధారణ సం॥ పుష్య మాసము.	సంచి 1
--------	-------------------------------------	--------

స్వవిషయము.

[వత్తిచాటిసభకుల యభిమానమునను మ॥ రంగవర్ణులహనుమ
య్యగారి మొక్కయు పులిచాక పూర్ణయ్యగారి మొక్కయుఁ దిప్పరా
జుకా మేశ్వరరావుగారి మొక్కయుఁ బోషణవలనను మఱికొందఱిసా
హాయ్యదరణములవలనను సభినవనరస్వతి యట్లనో యిప్పటికి వత్స
రద్వయవయస్కు యైవయది-ఈపత్రికాబాల యింకనుదృఢగాత్రమై
చదునరులమనంబుల సకాలమునకు సంతోషపెట్టుచుండె గాని య
టిసితిని దత్తోషణోచితులగు నిజాంరాజ్యమండలి తత్తత్పుష్పాత్తుల
దర్శించివచ్చునంతటి దార్ఢ్యమునుదాదృ గనకాశమును నొసంగక
నాకో? నాతికో? సూతికో? యెడమీయక యెచ్చియో గడవిడలు
గలుగఁ జేయుచు సర్వేశ్వరుండే సమకూర్పఁడాయె. ఏతన్మాత్రప్రా
యయైన నగుటకు ముద్రాపీఠశాలఁ సర్సారాపువేటలో స్థాపింపబడు
టయు నందు మా బందుగుఁడును స్నేహితుఁడును నగు ములుకుట్ల
లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రి త దళికారియగుటయుఁ గారణములు గా
ని పత్రికాగ్రాహకులనుండి పడని పారితోషికము కాదు. పత్రి
కా స్వీకర్తలేపలుమంది కాని పారితోషికప్రదాతలుమాత్రము బ
హు స్వల్పము, చందానిమిత్తమై వీ. పీలు పంపితే దిరిగినచ్చెడివి
యెక్కువ స్వీకరించెడివితక్కువ. ఈ త్రిప్పికొట్టుటపలుమంది పెద్ద

మనుష్యులవలననే జరుగుచున్నందున మాపని “మూసితే మూగ తె
 అచితే రాగ” యన్నట్లున్నయది. అన్నియు గుమ్మడికాయంతము
 త్యములే యైతప్పు డిందులో నెనరి నేమనఁగలముకని యయ్యలా
 రా! పురాణం లక్ష్మీనారాయణపాటి పుణ్యజనులుమాత్రముకాకుం
 డు. ఈఘనఁడు తంతఁదా సహాయులలో జేనుచేర్పించికొని సం
 చికలు సాంతింబగాఁ గైకొనియుఁ జందామాత్ర మొసంగక సకల
 శ్రమములకు లోనుగాఁజేసెఁ గావున నిట్టిరులుమాత్రము కాక
 కంచర్ల లక్ష్మయ్యగారివంటి గణనీయులు కంఠ పుష్పలపాటి వేం
 కటసుబ్బయ్యగారును నిట్టిరులే ఈసంవత్సరమున బూదరాజు వెంకట
 సుబ్బయ్యగారిని వెలుగూరి పిచ్చయ్యగారిని కంఠంపాటి చినవిదే
 య్యగారిని దత్తజన్యప్రేరితాంతరంగుండనై సహాయులలోజేర్చి
 కొంటిఁ గావున దయాళువులై తథాగ బొసంగుదురుగాత.

చం॥ పదుగురియాదరంబునకుఁ బాత్రుండఁగాఁగఁడలంచి నేను మీ
 కిదె మొదలన్మదీయమగు నీ నెలపేపను పంపుచుందు నో
 చదువరులార! పంపఁబడుసంచికలన్నియు స్వీకరింపుచు
 సదయులకొంచు దత్తయ మొసంగఁగఁజూడుఁడుసత్వరంబుగ
 తే॥ అభిమతమే లేకయుండిన నాదినుండి వచ్చువానినె మరలింపవలసియుండు
 ఊర కిరుజెంచుసంచిక లోపికొని క్రయమునిమ్మన్న వలదంట శ్రమముకాదు
 స ర స్వ తి.

మేనేజరు వ్యాధిగ్రస్తుడై కొంతకాలమునుండి యంతరువు
 పడియుండిన యూపత్రికారాజము మరల దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి గా
 రిచే బ్రకటింపఁబడుచు 1910వసంత్సరపు బలుసంచికలతో మా
 కార్యస్థానమలంకరించినది.

యెడిట రీలాధ్యక్షుడైనదానికిఁ గింకవీంద్రఘటాపంచాననులును
 బాలసరస్వతులును శతావధానులును నగు తిరుపతిశాస్త్రి గారిమే
 నేజమెంటు బంగారమునకుఁ బరిమళమువచ్చినరీతి భాసింపఁగలదు
 దీనిచందా సం॥కు రుగిలు నలయువారు కాకినాడకు వాయవలయును

ఈశ్వరీకమున రెండవవిగారి పాండిత్యమంతయు వెళ్లఁ బోయఁ బడి యున్నది. కాని కవితారచనం బట్టి చూడ వీరు వ్రాసినన్నివ్రాత శుద్ధాబద్ధ మని తేలుటచేఁ బ్రకృతానుగుణ మగునర్థము చెప్పనిచో నియ్యది దశదాడిమాదివాక్యమువలె నున్న త్తిప్రలాపము గావలసి వచ్చును. ||శ్లో|| ఏకాదశ్యా మహారాత్రం కర్తవ్యం భోజన ద్వయం॥ అన్నచోటంబలె నియ్యడఁ గొంకొక క్లిష్టపదచ్ఛేద మంగీకరించి ప్రకృతపుఁ దెల్పి లేటలను వెలిపుచ్చవలెను. లేదా! చిరకాలగురుశ్రూపాసాధ్య మగునీవిషయ మునఁ బ్రతిమనుజుఁడును నధికారి యగుటకు విద్యల్లోక మొప్పికొనదు. కావున“ఆ, భాష్యాంతం, అని పదచ్ఛేద మొనర్చినచో వ్యాకరణము కొంచెముగా నధ్యయనముచేయఁ బడిన దనునభిప్రాయము తేలి యసత్యదోషమును వారించును. లోకమున నసత్యదోషమునకు మించినదోషము వేఱొందు లేదు గాన నది యీతీరున వారించఁబడుఁ గాక, భాష్యం, అంతే, మన్య, (భాష్యము తుట్టకుదను గలది) అని విగ్రహము చెప్పినచో భాష్యాంతపదమునకు వ్యాకరణ మనునర్థము నుగమము “శ్లో|| ఆ జీషదర్థేభివ్యాప్తౌ॥ అనుటచే నీపదర్థకత్వ మాకుఁ జెప్ప వచ్చును. ‘ఆ, అభివ్యాప్త్యర్థకము కాఁ గూడదా! యనినఁ బ్రథమాతిక్రమణమునఁ గారణము లేదుకదా! పైపుచ్చు “భక్షి తేఽపి లకు నే న రోగశాంతిః” (ఉల్లితిన్నను రోగశాంతి కాలేదు.) అనున్యాయమునఁ దిరిగియు దోషము తదవస్థమే కావలసి వచ్చును. ఇంక “అధీతం” అనుచో నావృత్తి చేసి యొకసారి “చదువఁబడినది” యనునర్థమును మఱియొకవరి “న, ధియా, ఇతం” అనువ్యుత్పత్తి నను సరించి బుద్ధిచేబొందఁజడలేదు. అనునర్థమును జెప్పికొన్నచోగొంచెము వ్యాకరణము చదువఁ బడినది గాని యదిబుద్ధి కెక్కకకుకానువాదమైచెట్టెక్కినది యనితాత్పర్యము సిద్ధించును ఎవరికో కానిశాస్త్రములు చదివినను దెలియుటయరుదు కావుననే “శ్లో|| కేచి ద్భగ్నాః ప్రక్రియారంభకాలే కేచి ద్భగ్నా న్సుధ్యుపాన్యేతి సంభా, కేచి ద్భగ్నాయుష్మదస్మద్విచారే నర్వే భగ్నాః కారకప్రక్రియాయాం” అని ప్రాజ్ఞాలు వల్కుదురు, కష్టించి చదివినవారిగతియే యిటు లుండ వృధాప్రగల్భములు వల్కువారియవస్థ వేఱే ఛెప్పవలయునా! “శ్లో|| అనభ్యాసే విషం శాస్త్రమజ్జే భోజనం విషం” పోనిండు చదువకయే మాకు వ్యాకరణము వచ్చినది “తెదగీతే, తద్వేదం” అని యుంటచే రెండవపక్షము ననుసరించి మేము వైయాకరణుల మందురా! సమృతమే కాని “అధీతం” అనుపద మధోగతిపాలు కాక తీఱదు. మఱియుఁ బదివినను బుద్ధి కెక్క లేదనునర్థము చెప్పికొనుటకు నాల్గవచరణములోని “దూరేత్స్యతు” అనువాక్యము పూర్తిగాఁ బ్రోత్సహక మగుచున్నది. ఇందుల కింతకు మున్ను చూపిన య

సంగతద్వంద్వాదికము లు దాహరణములు సమాసవిషయముననే వీరు పప్పులో నడుగు వేయుటచే కారకప్రక్రియలో భగ్నులని స్ఫురించుచున్నది. ఔరా! ఆభాష్యంత మధీతం! ఎంత పైపై నున్నది. మఱియుఁ బై విషయమునకుఁ బ్రకృతగ్రంథములోని యీపంక్తులు గూడ గొంతవఱకుఁ దోడ్పడుచున్నవి.

“ప్రసంగము గురువుగారితో సంధిపరిచ్ఛేదమున నెనర్పఁ బడినది.” (82-వ పుట చూడుఁడు) మఱియు నందే 17-వ పుటలోని పంక్తులు దిలకింపుఁడు.

68 మాకవిత్వమ్మునందు దోషము లున్న సభవారిని క్షమింపఁ బార్థింపుఁడనుట.

“తే॥గీ॥ తప్పలుండవు మాకవిత్వమ్మునందు,

శాస్త్రములలోనఁ బాండితి సంగ్రహించి,

యుంట; నెందైనఁ బొరపడి యున్న మేము,

వెనుక దిద్దెద మద్దాని వీలుకొలది”

శాస్త్రములలోఁ బాండితి సంగ్రహించినారంట! తప్పలుండవంట! “మాతరపి తకా” అనుచోఁ గలదోషము నిక నెప్పుడు దిద్దెదరో! ఇంకను వీ లిచ్చినది కాదు కాఁ బోలును లేక వీలున కర్థాంతరము చెప్పికొందురో! ఈపద్యములో నియమాంభావము బాలకవిత్వద్యోతకచిహ్నములలో నొకటి యనుకొందము ఇంతకు మున్ను చూపినతోవక వృత్తప్రచారమును 76-వ పుటలోని “మాచినర సింహము గారు, తరల” అనుశీర్షిక క్రింద వృత్తమును గూర్చి విచారింపఁగా నవియును బాలకవిత్వద్యోతకములుగనే కన్పట్టుచున్నవి ఇందోవిషయమునఁ బౌంధగ్రంథ మప్పకవీయము గాని నులక్షణసారము, కాదు లక్షణసారముయొక్క యసారతను గూర్చి యిట్లవ్రాయుట యప్రస్తుతము. అందెన్నో తెలివితక్కువలు కలవు. తోవకమును వీరితరలయు నప్పకవిభుతమున దోడకమును విచికిలతయు నగుచున్నవి నామాంతరసద్భావమునకుఁ గూడ నతనిసమ్మతి లేదు. ఉన్నవానికిఁ జూపుచునే యున్నాడు ఈవృత్తద్వయమునకు భారతాదిప్రమాణముగూడమృగముతోవకమించుక భేదముతో నామసామ్యముగలదియేయైన

నువీరితరలకు లక్షణసార మాధారము కావలయునే కాని యష్టకవీయము బొత్తిగా సంబంధింపదు పృచ్ఛకు లట్లుకోరి రందురా! వీరుపృచ్ఛకుల సమ్మతింపరుగదా! ఛం దోవిషయమున లక్షణసారము ననుసరించి యష్టకవీయమును ద్యజించుట “కాను థేనా స్థితాయాం కరభ మనుసరాముః”॥ అనునప్పయదీక్షితోక్తిని జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చె డిని ఏవిధమైన యాధారమును లేకయే పృత్తములు పుట్టుచున్నయిది నములలో నేదో యొకయాధారము గలయీరచన యంతగా విచార్యము కాదు గావున నీవిషయము మున్నే యుపేక్షించఁ బడియె గాని బాలత్వసమర్థనమునకు వీరివయస్సు పనికిరానం దున నిది ప్రకృతము సింహానలోకవన్యాయమునమరల నుదాహరింప వలసి వచ్చినది ప్రకృత మనుసరింపుదము వీరికివనము దోషదూషితమును నిస్సార్మమును ననునంశము ను సభ్యులు విమర్శకులకన్న మున్నే కనిపెట్టినరహస్య మిపు డుదాహరించిన పద్య ము మొదటి యవతారికయే తెలుపుచున్నది వ్యాకరణముగానిఛందస్సు గానిచక్కఁ గఁదెలియ దనియు వట్టిప్రగల్భములు వ్యయపుచ్చువారును నని యెఱుంగనిచో నట్టి ప్రశ్న వేయుట కెన్ని వేలగుండెలుండును! ఇక నాశ్లోకమందలియితరాంశములుచర్చింపఁ బడుఁగాక తర్కమునఁ గాలుమాత్రమే యుంచినట్లు కవియే వ్రాయుటచే నట వ్యాఖ్యానాంతర మపేక్షింప బడదు “మరునదుశీనరేఘు జల”మనినట్లు తర్కములొక గా రెంతవఱ కుంచఁబడినదో! వ్యాకరణమున వ్రేలును నంతవఱకే యుంచఁ బడిన దని ఫలితార్థము“ఆలంకారికశాస్త్రం” అనుచోఁ గూడ “ఆ” అని ఛేదించినచో వెనుకటిచోప్పనఁగొంచె మనునర్థము రాఁగలదు, దానిపై న లంకార సంప్రదాయము తెలియ దనునంశము లేటతెల్ల మగును దానిచే నీక్రిందిక వనమునం గలపోలికలు సంగతము లగును.

౧౨ మూకప్తము.

క॥ “వెలవెలఁదిపగిది నెంతయు! విలవిలలాడంగ నిలిచి వేపురిలోనా
సలలితముగఁ గవనంబుఁ | బలి కెడిచో నెంతకప్తపడితిమిభూపా॥

(21వ పుట చూడుఁడు)

ఇందలి “విలవిల” “అవిరేణికుండసామెతకును” “ఎంతకప్తపడితిమి” “ఇంత వి ద్రాడి” సామెతకును జ్ఞాపకము లగుచున్నవి, ఇదియే కాఁబోలు నలంకారశాస్త్ర పాండిత్యము!

100 తొంబదితొమ్మిది వద్దెములఁ జెప్పి నూలునవద్దెముఁ
జెప్పునపుడు మీ కందు తెలుఁగు

ఉ॥ కట్టెలమోఁపు మోయ నభకం బగుదానిని దెచ్చి నెత్తిపైఁ
బెట్టిర వాఁడు దానిఁ గడు బీదతఁజ్ఞున మోచి భూమిపై
నెట్టిలో దింపి యాపిదప నెట్టులు మోదము నొందునట్లులే
గట్టిగ సంతసంబు గనఁగాఁ గల రీకవు లిట్టి నట్టునకే ॥

చూచితరా! ఇందలిసారస్వము దీనిచే గవిత్వ మెట్టిదియో గ్రహించుచున్న
దా! ఇది భృనివేత్తృత్వము కాబోలును. ఇంతను నిట్టి వశేషములు చూప వచ్చును
వీరు సావకాశముగ వ్రాసి ప్రచురించిన మదాలసయందే తప్పులు కుప్పలెప్పులుగ ను
న్న విక నాకుధారలోనా! కనుపడ కుండుట; తక్కినస్థోకభాగము విచారితము
యోరే తిష్ఠతు తతే” పైఁ జెప్పినకారణములచే నీయుభయశాస్త్రజ్ఞానమును దూర
మున నుండుగాక. “ఆధాపి” ఇట “ఆపి” చాఁగ్గకము గనుకఁ గావుననే యన్
నగ్గము వచ్చును. “ఆవితా విద్వేవ స్కంద్యా మను” ఇయ్యెడ “ఆవితా ఆవిద్యాఅని
ఛేదించి”న విద్యలే విద్యా జ్ఞానం యస్యా; అని విగ్రహము చెప్పికొన్నచో నజ్ఞాన
భూయిష్ట మగుచునది యని తేలుచు ఏనకారము భిన్నక్రమముగా సూత్రములందుం బ
లెనన్వయించినచోఁ దుది మన్నసప్యగితమునకు సంబంధించును అప్పుడు “పూర్వో
క్త మగుకవిత నాకే హృద్యము అనునగ్గము రాగలదు. వీరు ప్రాధమికులు గదా! త
లుచు ప్రాధమికులువార్యములునూలేప్రాయములుగానుండును కావున నిట్టిభాష్యము
వాని కుండుట యుక్తము తేలికసార మిది కొంచము వ్యాకరణము చదివితని గాని
యది నాబుద్ధి కెక్క లేదు తగ్గము మొదలిడితినే గాని చదువ లేదు అలంకారకా
స్త్రమును చిర్కమువలెనే యైనది కావుననే వీనిని నాకును గడు దవ్వు గా వలసి
వచ్చినది నాకవిత్వ మజ్ఞానభూయిష్ట మగుటకు హేతువు వైని జెప్పినదియే ఆకవిత్వ
ము నాకే స్రీతిరముగా నుండును” ఇ ట్లెన్నరేనిఁ జెప్పికొనుట కలదా! యనినచో
వీరును నిట్లు చెప్పి కొన లేదు వారితాత్పర్య మిది కాకున్నను యధార్థపక్షపాతి య
గుభగముతుఁ డీత్రోవ నిం దిమిడ్చె నని యూహించ వలసి వచ్చినది. పనికి రానికవన
ము గ్రంథకర్తకు మాత్రము హృద్యముగా నుండునా! యందులేని అట్లందుట తటస్థం
పనిచో నీప్రకృతకాలమున న నేకులు గ్రంథములను వ్రాయుట మానఁ దగినవారు కల

రు. అట్టివో వారివారిప్రవృత్తివలన “కాకిబిడ్డ కాకి ముద్దు” అనుసామెత ననుసరిం
చి యెవరికననము వారికి సమంజసముగ నే తోచును ఇతరులమా పెట్టులైనను వీరిక
వనము రసవత్తరమే యనుజ్ఞానమును దానికి సంబంధించినబోలెడుగర్వమును వీరి కు
న్నందుల హదాహరణములు.

“ఉ॥ ధారణ తప్ప రాదు కవి తారసమాధురి పోవ రాదలం

కారము లేక రాదు కనఁగా నపశబ్దము లుండ రాదు వా

గ్ధోరణి యాఁగ రాదు తమతోడఁ బ్రగల్భము లంటఁ గాని యె
వ్వారికినైన నిట్లు నుడువం గలవార మనంగ శక్యమే॥

(4 వ పుట చూడుడు)

చూచిరిరా! యిందలిడచ్చీలు! న్నాల్గవచరణములొనియంశమును బరికింపుఁడు
ఎవరును నిట్లు నుడువ లేరంట! దేనిని నుడువలేదు! కవిత్వమును గాదు. డచ్చీలను
శక్తి లేనివీరములు వల్కుట కంతరాత్మ యొప్పికొనదుకదా! అట్టిస్థితిలో నంతరాత్మ
నిట్టియసత్యప్రచారమున కొప్పించినవీరిప్రజ్ఞాతిశయ మిట క్లాగున్యు ఇళ నొకటి.

“ఉ॥ ప్రాకటనత్కనిత్యపరిపాటిని మేము రచింపుచుండఁగా

మా కె యై రసజ్ఞుఁ డు మంచియుఁ జెడ్డయు నేర్చి ప్రోడయా

లేకరి మొక్కఁ డుండ వలె లేక క మ్మ గను నింపు నింపియున్

మాక వితారసాయనము మాకును మీకును మార మయ్యెడున్

4వ పుట చూడదగు.

అట్లు దూరమైనవో మీయిరువురికే కాక జగమునకుమాత్ర మేమి లోటు!
లేకరి తమకు సరి గావలెనంట! ప్రోడగా నుండవలెనంట! పైగారసజ్ఞుఁడు కావలెనంట
ప్రోడయును రసజ్ఞుఁడును పై నలేకరి తమయుపమానమున కొప్పుకొనునా! తమప్రో
డతనమనఁగా! కోహి నూరునశ్రమును జెట్టివేసకాయతోఁ బోల్చునదియే కాదు! అ
ట్టివానికిఁ దమతోఁ బోలికయు నిట్టిదియే కాదా! ఇళ నొకటి చూడుడు.

“ఉ॥ సాయక కల్పమున్ గలిగెనాక ముగా నొనరించిపండితా

ప్రాయశః బాసర్పు మనువారలూ! లేక భవత్సభాస్థలిక
హాయిగ విన్నవారు వహవా! యని మమ్ము బహుళ రింపగాఁ
దీయనిపల్కులగ మిగుల దెల్లముగా రచియింపు మందురో,,

ఓ వ పుటచూడుడు.

కతిపాకముగాఁ గల్గును నొనర్చి పంశితాప్రాయశః బాసర్పురంబు!
ఆపాక మింతకుమున్ను చూపినకట్టెలమోపుపాకమే యగునా! లేక విలసిలపాకమా
లేక వ్యాసాభ్యుదయములాని హ్రాన్త శశిలోడ నెమ్మోముబూతులాడుపాకమా!
లేక కోడిగుడ్డలసవీరలవీరకెనువారిపాకమా! విన్నవారు “హవా” మందురంబు!
ఇట్టివిత్త్యపాకములను విన్నవారు కేవలము “వహవా” మందురా! దాని కించుచే
ర్చి యందురా! దీని నిటులుంచి యింకొకటి చూడుడు.

“ఉ॥ లాతులరీతి మమ్మును దలంచుట నాయము కాను మామవి
ద్యాతి శయంబు మాసుక వితారసమాధురీతి గూపి లోకవి
ఖ్యాతి వహింప వచ్చితిమి కాని ధనార్జన మాచరింప నిక
జూత మటంచురా విదియ సుమ్ము యథార్థము రాజసత్తమా!
ఓ వ పుట చూడుడు.

లోకవిఖ్యాతివహింతురంబు! అయిననో రిజప్తరుత్తరములమూలముగ “హ
కేవలమునక బాంశిత్యము కలదో! తెల్పుడని యడిగినవచ్చునీ తిరుపతిగొత్తరి
వారికే సమాధానమునుజెప్ప లేక “తిర్పతీ” యనియు మఱేరుయో యనియు
బహుశక్తలలోఁ బాలుగాఁ బర్యములు వ్రాసి యంపుటతప్ప సభాముఖమునను వ
చ్చుటంబుజేచి యెత్తుకొన కేల మానినారో వారిని “తిర్పతీ” యన్నంత లోకవి
ఖ్యాతి వచ్చు ననుకొనిరేమి. వచ్చుగాక ఇక సోకయప్రగల్భాత్తిం జూడుడు.

“ఉ॥ అక్షరలక్ష లిచ్చునృపుఁ డట్టికవీంద్రులు గాన రారటం
చీక్షితివార లెల్ల వచియించెడిసుద్దుల నాలకింతే! హ
ర్యక్షనదృక్ష! మేమును దిరంబుగ నీవును గక్ష కట్టి ప్ర
త్యక్షము సేయఁ బూనుదమె తత్సముల్ గవుల న్నరేంద్రునికే
(ఓ-వ పుట.)

కక్షగట్టెదరంట! ప్రత్యక్షము నేయఁ బూనెదరంట! అక్షరలక్ష లిచ్చినవాఁడు భోజుఁడు, పుచ్చుకొన్నవారు కాళిదాసాదులు, వీరు ప్రృథకాలకాలిదాసులు కాఁ బోలును: స్లో॥ కవయః కాళిదాసాద్యాః కవియో వయ మప్యమీ । పర్యతే పర మాశౌచ ఏదాగ్ధత్వం వ్యసితం॥ అని మహామహు లగుపృథులందఱును వ్యసించి నకాలిదాను నేటికి వీరుగా మాత్రునోటు! కానిండు, ఈపద్యము నెక్కడినుండి వీరు సంగ్రహించిరో యాస్లోక మిట నుదాహరింతము. “స్లో॥ రాజాఽఽస్త్రేయది భోజ రాజసృతః కుత్రాఽపివా భూతతే కాళీదాససమః కవి ర్విజయతే యత్ర క్వవా కోఽపివా ఇథం యద్యపి వృద్ధవార్య మమలం తధ్యం త్వయా రచ్యతే యః కోవాఽపిచ విద్యతేయది కవి స్తాదృ క్షవై దుర్లభః” (తిరుపతి వెంకటేశ్వరుల శతావధానసార ము 31-వ పుట చూడుడు.)

పైపద్యము దీనినుండి సంగ్రహించి యందు వృధాహంకారము కొంత కొత్త గాఁ జేర్చి బాగుచేయఁబడినది. పరిశీలించినచో దానికిని దీనికిని గలభేదము స్పష్టప డును. వీరికిఁ గాలిదాసమృత్యుత్వము మనమునందుఁ గల దనుట కింకొకటి చూపుచు న్నాఁడను.

“ఉ॥ భోజనమాను నర్థిసురభూజనిఁ జూచితిశే! పితాపుత్రీ

రాజు సతండు మిమ్ముఁ గవిరాజుల నెల్లుబహుకరించె నం

చోజను గోసవారికి సదుత్తర మిచ్చి తదాననంబులన్

దేదరిలంగఁ జేసెనుగతిన్ మము నీవును గారవింపుమా॥

(పైపద్యమునకు సరియగు పద్యమును నానారాజసంకర్షనమున 58-వ పుట లో 5-వ సంఖ్య కడఁజూడఁదగు.)

వీరిం జూచి “మిమ్ముఁగవిరాజులన్” అని యనువారునుం గలరుగా! ఔహా! యేమి యీకాలము నంచలికపులకు వీరు రాజులా! రాజులకు శౌర్య ముండవలెనే! రాజు తనపైకి వచ్చినశత్రువు నెమర్కొన నలెనే! రాజవంశ గాజులు దొడిగిం చుకొనువాఁడు గా నుండఁజే! ఈరాజత్వ మట్టిదే యై యుండనోవు! ఇది యొక తీరుదాంపత్యమన్నట్లు లిట్టికవిరాజులును నుంచురుగాక. ఏమీ! నేటికాలమునకుఁ గవితానతి నోచిననోము ఫలించి యిట్టివారు దయింబఁబోలు! ఇంకనొకపద్యమున్ జూడుడు.

“ఉ॥ చాలఁ బరిశ్రమం బొకట సల్పినవారము శాస్త్రపథతిక్
 మూలము ముట్టఁగాఁ గవనమున్ గని యారసినారమింకన్
 పాలికి నేగుదెంచి రసభావగుణంబులహాకవిత్వమున్
 మే లనిపించుచున్ వడిని మే లనిపింపఁ దలంపు భూవరా॥
 (4-వ పుట)

మూలము ముట్టఁగాఁ గవనమున్ గని యారసినారలంట! చూచితిరా! గ
 ర్హిస్తులు. ఇక నొకటి చూడుడు.

“ఉ॥ ఏవర వ్రావ కుండఁగఁ గవిత్వము చెప్పితిమేని,, యిట్లనా
 యాసముగా రచింపఁగలరా! యెవరేనియు నింటియొద్ద మున్
 వ్రాసినపద్యమున్ జదువ పచ్చు సెలంచును దోచఁగా వలెన్
 వాసితనద్యశఃప్రసరవై భవనిర్జితపాక శాసనా॥

ఎవరును నిట్లనాయాసముగా రచింపనే నేరరంట! అవురా! వీరు బయలుదే
 రనిచో నీలాకమునందు గవితాక్షామమే కల్గును గాఁబోలును! ఆ! నేటికిఁ గతివు
 తీజినకవిత్వము తటస్థించినది. ఇక లోటు లేదు. ఈచూపిన పద్యము లి.టి.యొద్ద
 వ్రాసినవియే కద! ఇందే యిన్నియసందర్భము లుండఁగా నిక నాశువులొనా!
 యుండ కుండుట; ఆశు వని కేరు గాని యవిగూడఁ జాలవఱకు నింటియొద్ద సెంఘటించి
 నవే యనునంశము ముందు భ్రువపఱచఁ బడును గానఁ బ్రకృత మాయాయీపద్యము
 లన్నియుఁ దమపాటివాఁడు లేఁ డనునాశయము కవులకుఁ బూర్తిగా నున్నట్లు తేలు
 టకు సాధనము లగునో కాదో మాత్రము విచారించి దానిచే మున్న సుడివిన యంశ
 మును స్థిరీకరించుకొందముగాక. ఈపెండేరపు పద్యమును చూడుడు.

తే॥ రాజ! మే మభినవకృష్ణరాయవిరుద
 మొనఁగినారము నీకు జన్మోత్సవమున
 వెండియును మాకుఁ గవిగండపెండేరంబు
 నప్పనము సేయఁగా నిది యవసరంబు॥

తే॥ గెల్పు భగవదధీనంబు గెల్తుమేని । నృపతి కాదుము ప్రియులము నిశ్చయంబు
చత్తుమేని సురాంగనాచారుకటక । శింజితంబగు స్వర్గముం జెందగలము 33

(ప్రకాశముగా) ఓరోగి గొల్లపోఱడా! ఇప్పుడు కాబోవురా

కృ॥ (నవ్వి) నిజముం బలికితివి. ఓరీ! నిత్యభూతుండు మరలఁగాఁబోడు.

(తెరలో)

సీ॥ కండెలుగట్టంగ రెండుపిక్కలుబట్టి పుడమిపైఁబడునట్లు పడఁగద్రొబ్బి
జేగలాగుననట్టె తీవిపైఁబడదూకి పొరలించిపలుమార్లు భూమిమీఁద
మెడపట్లచేఁగూడ మిడుకఁజేసిమఱింత మేషయ్యుధములచే మేలమాడి
యాకాశపథమున కతిజవన్నార్చిమైఁ దగఁ బిల్లకోలలా గెగురపైచి
బాలకృష్ణమూర్తి పడవైవ శివశివా! పొరలుచున్నవాఁడు ధరణిమిగులఁ
జావసిద్ధమయ్యెఁ బావారమల్లుండు! బ్రతుకుటెల్లనింక వట్టికల్ల 34

వేత్ర॥ (వేగముతోఁగూడునట్లుగా) ఆహా! వీడుచావనేచచ్చె

ఆ॥ కడుపుపగిలి నెక్రొకాల్వలై పాఱంగ! నాననంబు భయదమగుచుం దోఁచె
కని కెడంతలేసి కనుగ్రుడ్లుతెరిచితా! గ్రక్కదొడఁగె నగ్నికణములకట! 35

ఆ॥ ముకుపుటమలనిడిన మొనవేలఁ బ్రాణాప! సానపుంక్షణంబు గాననగుచుం
గదలుటుడిగి పెద్దగట్టునాఁబడియుండె బుడమి మోయలేక కడుపడంక 36

ద్వార॥ చీ! యెంతకష్టకాలము?

కం॥ కడు బలవంతుండయ్యును! బుడమింబడి ముష్టికుండును బొలిసెంజమ్మి
విడినశిబలదేవుఁకుతన! పిడిగుద్దలలో నెయ్యెడలు పింగిగఁజేయ 37

వేత్ర॥ అక్కటా! ఎంతకార్యము?

తే॥ పటుతరములగు కంసుని బాహువులన! జఘరమారాజ్య మంటపస్తంభములన
నీతికినిసంఘులన సిద్ధినేత్రములన! నెగడుచావారముష్టికుల్ నిహతులైరి 38

కాబట్టి యింకజయాశ వట్టిది

(మరలఁ దెరలొక గలకలము)

కటకటా!

సీ॥ ముందు పట్టాకత్తులందాల్చిచరియించు పహరాజవాసులం బట్టిచంపి
 మాయాప్రవీణులౌ మనుజరాడ్వృత్తులఁ బిడికింటిపోటులం బిండిచేసి
 ద్వారసీమలలోనఁ దగ నాటబడినట్టి పెది యేదుముల్కలల్ పీకివైచి
 విక్రమపేర్పడ విఠిచి పేడెములన్ని తగిలి కవాటముల్ పగులదన్ని
 కువలయాపీడనామకకుంభివరము దంతములె శస్త్రములుగాఁగఁ దాల్చిలీల
 రంగమధ్యముఁ జొచ్చిరి రామకృష్ణులేనుగుండున్నలుంబోరె హెచ్చియిపుడు

ద్వార॥ (విని భయముతో వేరహస్తునిగూర్చి) కావుననిక నిస్సందేహముగాఁ గంస
 మహారాజు తనచావే తాను దప్పించికొనవలసినంతకీడు మూడినది. ఈవిషయ
 మై యొకింతయుం బ్రతీకారము గానుపించదు. కానిమ్ముమనమీజరిగినపూర్వ
 వృత్త మంతయుం రాజుగారికి విన్నవించి యవహితులమై కనుచూటుగానుం
 దము. అట్లుండి చివర కీకురికెలుపోయినను స్వామిభక్తివిధువక చేతనైనం
 తనఱకు పాటుపడునము (ఉభయులును నిష్క్రమింతురు)

(అంతట రామకృష్ణులు ప్రవేశింతురు)

కృ॥ (అంతటఁజూచి హర్షముతో) ఆహా! ఈరంగస్థల మెంతరమణీయముగానున్నది?

సీ॥ చుక్కలుచూచెఁబో చుట్టు ప్రాకారంబు మణికిరోగ్యహముల మహితమగుచు
 ముచ్చటగొల్పెఁబో ముందు ప్రాంగణభూమియింద్రనీలపుఞ్జాల సెనయెఁబడుచు
 హర్షంబునింపెఁబో యయ్యింద్రనీలాలు ఒలుతెల్లతాల్ చెక్కబడినవగుచు
 వింతిజూపట్టెఁబో వీక్షింపఁగనువిప్పి మానితాస్థానికామంటపముల
 మఱియుమిఱుమిట్లుగొలిపెఁబో మంటపములలంకరించుచునందెడిలలితపహళ
 వజ్రమాక్రికప్రగంధవస్త్రసూపఁ దీపముఖ్యాధ్యవస్తువుల్ చూపరులకు 40

రాము॥ (చూచి యాశ్చర్యముతో) తమ్ముడూ! ఇది విశ్వవిలక్షణమైననృప్తిసుమీ

తే॥ ధాతనిర్మింపఁజాలఁ దీధానివరయ! విశ్వోర్మయునేరఁ దీవిధపుసృష్టి
 నాయకాడైనయట్టి యామయుండుకూడ! నిట్టినితపనుల్ జేయునిట్లు యగునె

కం॥ సరికాదు నాకలోకము । సరికా దమరావతియును జర్పించంగ

సరికా దలవై కుంతం । బురుతరమారంగవాటి యొప్పిదమునకు॥

42

(ఎత్తుగానుండునుంచలుచూచి) ఓహో! దిగంతములనుండి యరుదెంచి యె
వరిదిక్కున వా రధిష్ఠించినదిక్పాలురలా గీభూపాలురు రంగమంటపం బలంకరించుచు
న్నవారు.

కం॥ సవిలాసముగాఁ గదలెడి । స్వ వరశిరోభూషణముల ఛవిమిషచేత

నవనవమైనప్రతాపం । బివలకు రహిగ్రక్కుచుండి రీ భూపాలుర్॥

43

తే॥ తమయౌరస్థులములందుఁ దాల్చినట్టి । చంద్రహారాదు లెగురుచుఁ జాలఁ జక్కు

పడఁగ సామంతవసుమతీపతులతోడ । నిష్ఠగోష్ఠులనున్న వా రీ నృపతులు॥

(మిక్కిలిమించికిఁజూచి కృష్ణునిఁగూర్చి) అబ్బాయీ! మనలఁజూచుటకుఁ
ద్వరపడుచున్న మామగారు నేడంతస్థులమేడచిగురున కలంకారభూతమై కమానులు
దింపికట్టఁబడియున్న క్రీడాభవనమునం గూర్చొని యాలస్యమున నహింపలేక యు
న్నవారు కావున నీయంతహితహాయపశమింప దగ్గరకుంబోవుదము (అని సోపనానో
హణమున నటించుకేయదురు)

కంసు—(దూరమునఁజూచి వేగిర పాటుతోతేచి) ఓహోరిసామంతులారా! సభికులారా!

తే॥ వంశమునకంతటికి మనవలె మదమున । బయలు వెడలినయట్టి యీపాతకులను

నవలకీర్ణుఁడువేగ మదక్షి పాత । భూరితరవ్పొంబడి మ్రగ్గిపోకమున్నె॥ 45

సభికులు—(అందఱువిని సాదరముగాఁజూచి యానందముతో) ఓహోహో!

సీ॥ మల్లయుద్ధపరిశ్రమమున నేర్పడినట్టి చెనుటచుక్కలమోము చెల్లువాఁడు

పట్టుదట్టిచేత బాగుగానుబిగింపఁబడిన ఒల్లన్ననినడుమువాఁడు

నెమిలిపించాల్చెట్టి నీటుగాఁజుట్టిన సొగసుగుల్కెడి కొండసిగలవాఁడు

గళసీమఁ బొరలెడి కమలమాలికనుండి పోయిన గండపుంబూతవాఁడు

దండైనట్టియేనుగు దంతములను । జక్కునిమిడిచికొన్నట్టి చంకవాఁడు

గోపవృద్ధుగ నందుని కుఱువాఁడు । అన్నయుందాను నిదె వచ్చియున్నవాఁడు॥

(మరలనూహించి సంతోషానుగ్రహములతో) అహా! అతిసుకుమారగాత్రులగు నీ నంజగోపకుమారులసందర్శనముచే మన యంతరాత్మ పవిత్రమైనయది.

తే॥ పూర్ణిమాచంద్రతులితాస్య భూషితాంగు । శ్రీమదిందీవరశ్యాముః జిన్నికృష్ణు
రమ్యఘనసారసమవర్ణరాహిణీయుః । గనిముదంబుధిమునిగైగామనమనములు

(మరల సానుగ్రహముగా) ఇనీ! రాజుగారుపోయెడిది చాల దుష్పథము.

తే॥ ఇకువులొటను దప్పొప్పలెఱుంగలేక । కనులపండువుగాఁ జిల్లపనులు పెక్కు
లాచరించుచునుండు నందాత్మజులను । గూటయుద్ధంబులం జంపఁగోరినాఁడు॥

మఱియును ఈవిషయమై కేవలము రాజుగారి దొకరిదే తప్పుకాదు అట్టి దుష్కార్యమునుండి మరలింపని మనదిహృదయమే పెద్దలీరీతి నుదాహరింపగోరి?

తే॥ అసమబలులు నపుంసకుల ముసలివాండు । స్త్రీలు బాలురు వృద్ధులుందీనజనులు
బీడితాంగులు మత్తులుం బిచ్చివాండు । పాటువారు ననర్థులు పోరునలుప॥

కం॥ తప్ప కథోగతిపాలగు । నిష్పథముంగాఁటునృపతి యిది తప్పనుచు
జెప్పక తన్మాయమునకె । యొక్కినసభికులును ద్విగుణమొందుదు రఘుముఖ॥

ఇదియునుంగాక

ఉ॥ వారణ మెవ్వరిం దగ నివారణసేయగ లేకపోయె నె

వ్వారలచేతితీట యనివారితమయ్యె రణంబులొన న

వ్వారి నిరోధమున్ ధరణిపాలుండె చేయఁగఁజాలఁ డట్టిచో

వైరముఁబూనఁగన్ మనకు దార్ధ్య మింకెక్కడినుండి వచ్చెడిన్

51

కావున నీరాజును రాష్ట్రమును నష్టప్రాయములే ఐనను నేతత్పరిత్యాగమే మన కుచితము.

కంసు—ఓరీ యేమిరా? ఎవరినుండి యేమియున్ భయములేనివారివలె నీసోకిరులు మదాజ్ఞోల్లంఘనంబొనరించి యిటే వచ్చుచున్నవారు? కావున వీరిరువురును రాజద్రోహి శిక్షాస్ఫూరితనునరించియు నాతతాయవధవిధానమునను నతిత్వరితముగా నిగ్రహింపఁదగినవారు (మరలరోషముతో) ఓహో యేమిది యింకను దయదలచుచున్నారో?

గుండయావ్యాయుడు చతుర్వర్ణధర్మములును జతురాశ్రమధర్మములును దన్నుబ్రక్కి
చెనఁట. ఆ బ్రాహ్మణున కీధర్మములు. దాసుబోధించెనఁట. త్మత్రియవైశ్యకూడ్రులకు
దత్తశక్తులలోచితధర్మములు జగత్పారంభమునుండియే నిర్ణీతములైయుండ నీతఁ డి
ష్టుడనువదించుటకు ననవసరము. అట్లుచెప్పినచో సిద్ధసాధనతాప త్రిసంప్రాప్తముగు
బ్రాహ్మణవర్ణమున సకలవేద వేదాంగపారగులును శాంతశమదమా ద్యనంత సద్గుణు
రిపూర్ణులును నష్టాంగయోగనిరతులును సర్వధర్మప్రవీణులును ననాదిసంప్రదాయావి
చ్ఛిన్నవంశానుక్రమాగతసత్కర్మనిరతులును బ్రహ్మవిద్యవిష్టులును బలుమందికలరు. తా
దృక్కోహోత్పలవదలి త దనన్యగతికుండగుట యొంతయు విస్మయావహము. ఆనాశ్రూ
తశ్రుతిస్మృతిపురాణోతిహాసంగంఘండును నజ్ఞానాంధకారపంకనీమగ్నుండును హీనజా
త్యుత్పన్నుండును దురభిమానుండును నగు నీతనివద్ద నా గుండయ్య ధర్మజ్ఞానజేయు
ట కెట్లుబిష్టపడును. వ్యాసులు కలి ప్రవేశించినబహుకాలమునకు మత్స్యగంధకీబుట్టి
పాండుమౌళపురిపవలంబొంది వంశవృద్ధిచేసియుండఁగా గృతాదియగ్గ్రతీయంబునఁగూ
డ నాతఁడుండి లోకోపకారకార్యంబులు పెక్కులాచరించెననుట కల్లయనియునక్క
లికాలపురాజుల మంత్రబలముచే స్వవశులః జేసికొని షతుర్యుగంబులఁగూడ వర్ణాశ్రమధ
ర్మంబులబోధించినమహర్షి. తానేయని సన్నతినంబుబడెననియు నా కళాదుఁడు వా
క్రచ్చియుండెను. నూర్యుండు నిజకిరణప్రసారముచే నుచ్చావచవస్తుస్థావముండలుపు
చు సర్వప్రపంచమున నెట్లుప్రకాశింపుచుండునో యట్లే స్వనిర్ణీతధర్మప్రచారముచే
బుణ్యపాపవిమర్శముండేయుచు జతుర్యుగములయందును భగవంతుండగుబాదరాయ
బొండు సరోవృత్తద్వముగవర్తిల్లెననుట కించుకయు సంశయముండదు. కృష్ణభగవానులు
పార్థనకుండవోవదేశముండేయుతటి శ్లో॥ ఇమంవివస్వతేయోగం ప్రోక్తవానహమ
వ్యయం । వివస్వాక్మనవేప్రాహ మనురిత్యైకవేబ్రవీత్॥ నాశనరహితమైనయాయో
గమును వివస్వంతునికి సేమజెప్పెనని వివస్వంతుండు మనువునకువచ్చి చె. మను విత్స్వా
కునకువాక్రచ్చె” ననిపలికినమీందనతఁడు శ్లో॥ ఆపరంభనతోజన్మ పరంజన్మవివస్వ
తః। కథమేతద్విజానీయాం త్వమాదోప్రోక్తవానితి॥ వివస్వంతునిజన్మ ముందును నీజ
న్మ వెమకను నైయుండ నీ వాతనికి మొదలుచెప్పితివని యిదియెట్లు తెలిసికొనవలె” నని
ప్రశ్నించుటయు నందుపైభగవానులు శ్లో॥ బహూని మేవ్యతీతానిజన్మాని తవచార్డు
న, తాన్యహంవేదసన్యాసి నత్యంవేత్త పరంతప॥ అర్థనా! నీవేమి నేనేమి యింతకుము
న్న నేకజన్మములెత్తి యుంటిమి కాని వాని నెల్ల నేనెఱుంగుదును నీ వెఱుంగవు శ్లో॥ య
దాయదాహీధర్మస్య క్లానిర్భనతిభారత । అభ్యుత్థానమధర్మస్య తదాత్మానంసృజామ్య

హం॥ పరిత్రాణాయ సాధూనాం వినాశాయ చదుష్కృతాం । ధర్మసంస్థాపనార్థాయ సంభవామియోగేయోగే॥ ఓ భారతా! యోష్వ డేష్వఘ్న ప్రజల కభ్యుదయనిశ్చేయ ససాధనములగు వర్ణాశ్రమాదిధర్మములనుగంటి యధర్మముప్రబలునో యోష్వ డేష్వఘ్న ఘాయ చే నొండు దేహముధరించుచుండును. సన్మార్గ గాముల సంరక్షించుటకును బాపకారుల బటిమార్పుటకును ధర్మమును దృఢముగా నిలుపుటకును బ్రతియుగమందును బుట్టుచున్నవాడను ఆనుభారతకథాసందర్భముననే ప్రేమలీలావసునకు బ్రత్యుత్తరమియ్యబడియున్నయది. ఇతఁ “శ్లో॥ బ్రహ్మజ్ఞానాధాయకర్మాణిసంగంత్యక్త్వా కరోతియఃలిప్యతేన సపాపేన పద్మపత్రీమివాంభసా॥ ప్రభునిమిత్తమైభటుండవలె నే మనుజుఁడికార్యమిచ్ఛితమువదలి యీశ్వరనిమిత్తముగఁ జేయుచున్నవాడనని యాచరించునో పయఃకణముపద్మపత్రమువలెఁ బాతకం బామనుజు నంటనేరదు” అనుగీతోక్తిని సరించి నిస్సంగులగుమహానుభావులకే విధినిపేదములులేకయుండ భగవంతుండగువ్యాసుని విధిపాగమనాదిలీలామానుషకృత్యముల సథితైపించినపాతకే కేమిజవాబు- ఇదియునుంగాక “శ్లో॥ విధివాయానియం క్తంతు ఘృతాంతో వాగ్యతోనిశి ఏకముత్పాదయేత్పుత్రం నద్వితీయం కథంచన॥ అనుమనుధర్మమును సరించియే మాతృనియోగమున మఱచుండ్రమించెగాని మఱియొకటిగాదు. పుత్రోత్పత్తికిఁబూర్వమే భర్తృలపరలలోకగతులై వంశచ్ఛేదమగుచుండఁ దత్రాస్థితుండై వంశమునిలుపుట తత్కాలమున కత్యుత్తమధర్మమయ్యెయుండెను “వంశవృద్ధిజేసె”నను నేకదాశయబోధక స్వవచనపువ్యాసూతమునైనఁజూచినొనకుంట యెంతయువిచారణీయము. “శ్లో॥ ఇదం భాగవతంనామపురాణంబ్రహ్మసమిత్తం అద్భుతవాక్ ద్వాపరాదౌ పితో ద్వై పాయనాదహం॥ ఆనుశ్రీభాగవతశద్వితీయస్కంధము వ్యాసులయొత్పత్తి ద్వాపరమందని ఘోషించుచుండఁగలిపి వేళించినబహుకాలమునకుఁబుట్టెనని పేర్చిడినిప్పుమాణున కేమిజేష్వరలము “శ్లో॥ ఆదిశక్తిమయంబీజంబీజశక్తిమయంశివః శివశక్తిమయంపిష్టుసర్వంవిష్ణుమయంజగతో అనియొకశ్లోకము “శివపురాణం” నునివా”శెను. ఏతస్యోక్తార్థము “శక్తికినిశివునకును విష్ణువునకును బ్రపంచమునకును నభేద”మని ఈ శ్లోకముతోనగు నుపయోగ మొకింతయునాతనికిఁగానుపించదు, మఱియు నీలాటి శ్లోకములనేకములుండుంఁగాక ఇచటవీనితోనుండు ప్రయోజన మేమియుఁ జూపట్టదు. ద్వైతాద్వైతవిశిష్టాద్వైతమహామతభాష్యప్రవర్తకవిద్వజ్జనుల కివియెంతయుఁ రుచింపవు. “శ్లో॥ గుణేభ్యోలక్ష్మమాణేభ్య స్ప్రియోదేవాభిజ్ఞః” ఏకమూర్తిస్ప్రియోభాగా బ్రహ్మవిష్ణును హేశ్వరాః” అనియుండుంఁగాక.

కం॥ నలసింగభూవిభవండును । నలగామమహేశ్వరుం డనంగ ధరిత్రీ
వలయుముఁజూడఁగవచ్చిన నలకూబరులనంగ వర్గనకు నెక్కిరిలక 274

తే॥ భూరమాదేవి కిద్దలుపుత్రు లందు । గట్టిపెరుమాళ్లనంగ జగద్ధితండు
జెట్టిపెరుమాళ్లు విక్రమాద్ధితయకుండు । నిట్టితనయులంగని ధర్మశ్శ్వరుండు 275

కం॥ వర్ణాశ్రమధర్మంబుల । నిర్ణయములెఱింగి ధారుణీజనముల సెం
పూర్ణకృపారతిఁజ్రోవంగ । దుర్ణయములుదోలంగి సిరులుదులదూగె మహిమ్.

ఉ॥ ధీరత దొడ్డనాయుండును దెప్పలనాయుఁ డరణ్యమార్గ సెం
చారము సేయఁగోరి తగుపై న్యముగొల్వంగఁ జూపబాణ తూ
ణీరకృపాణభేటక మణిమయవర్మములకొధరించి శృం
గారమెలర్పఁగాఁ బటకాకాహళిని న్వనముల్ జెలంగఁగక 277

మ॥ పులిపై నకొ విదళించిమించి బెడరింపుల్ జూపు పెన్నేటకు
క్కలు పందీటెలు వల్లెత్రాళులును జిక్కంబుల్ జిగుర్గండెలుకొ
వలలుం బెంపుడు కృష్ణసారములు సాశ్వంబుల్ మఱింగొన్ని మ
చ్చులు నాభేటన్యగ్రప్రసాధనలుగొంచుం గొంద తేతేరంగక 278

ఉ॥ సందులకందువల్ వెనకి పక్షులపక్షములు త్తరించి రా
మందలమందలై యులుకు మారితివాహములకొవధించి జ
శ్మిందక కొంద టొక్క మొగి సుధరవృత్తిఁ దరతువంతటికొ
సందులసందులకొనజీకి సత్వములకొమడియించి గొక్కంటకొ 279

తే॥ జనవిరోధిమృగంబుల సమరిసనురి । మరలి చమరీచ్చగముల చామరలు బద్ది
బర్హముల్ దంతిదంతముల్ భల్లుకాజి । నాదు రెడలించితెచ్చి రామోదమెనంగ

చం॥ దెసనొక్కుమ్మడివేటలాడి గహనోర్విం బాయువో నార్లగొం
డ సమీపంబున వారిజాకరము వేడ్కంజూచి పై న్యంబు ల
దైసనిల్వకొనియమించి మించుచుండగం దివ్యాంబువుల్ గ్రోలి వె
క్కసమొప్పారంగ విశ్రమించిరట పుక్షచ్ఛాయలకొ వ్రేల్చిడికొ 281

కం॥ అట నార్లగొండపురినుం । డెటికాఁపొక్కండు బూరటులు పై న్యంబుల్
డటుకునఁజూచి మహివగుఁ । డిటనిజయముచేసెననుచు హెచ్చినప్రేమకొ 282

అ॥ ధవళయావనాళ ధాన్యంబులొకొన్ని । రేతరేతచేరి క్రితితోడ
దొడ్డనాయునకును దొరకొనియాకావు । పట్టి యొసంగె నవి యుపాయనముగ
క॥ అయుపహారముగొని పెను । నాయుండు నెన్యములు పటహనాదంబులుగొక
బాయకనిగతము తెప్పల । నాయుండు తమంగొలప వచ్చె నగరంబునకుక 284

న॥ ఇట్లు పురంబు ప్రవేశించి 285

క॥ యామాంకురామబీజ । స్త్రోమం బవనీశ్వరాజ్ఞ శుద్ధాంతస్త్రీ
కామితమగునని పందిన । నా ముద్ధాంగనలు వాని నశిక్రప్రీతిక 286

నీ॥ పులఖండమునఁ జిన్నిపూసలుగావించి యబలలకై విఘండంపి నాఁహొ
కపటివో నూదినకలఘోతమున గుండ్లు కల్పించిపుచ్చెనో కాంతుండిటక
గప్రంబునీరుగాఁ గరగికర్వులబోసి జననాఘం డంపెనో శ్యామలకును
వనమల్లికా లతావళులబుట్టిన కోరకముల్లిట్టులని చెనో త్కృష్టవిఘండు
పచ్చియైత్రంబులెటనుండితెచ్చినారో । హారమలఁగూర్తుమనుచు శృంగారవతులు
నూచికలబట్టికూర్చిరి నూత్రములను । ధరణి ముద్దులుగారె శుద్ధాంతసఖులు 287

క॥ అహారంబులుమానుచు । నా హారంబు లానఁగూర్చ నతివలుతమలో
నాహా! యజివి మనకా । రాహరితలఁబ్రాలటించు హ్నించి రొగిక్ 288

న॥ వెండియ 289

క॥ ఈమత్రియపుమహిజము । రేమాడ్కిఁఫలించు మొల్పు నెట్టుల పత్ర
స్త్రామంబు తెవ్విధము లే । భూమింజనియించు నెట్టిపువ్వులుతలఁచక 290

క॥ ఈపచ్చియైత్రయపుతె । శ్లేషాలయనఁగలవోవాని నెఱిగినమనుజుం
డోపి సమూలములుగనవి । జూపింపఁగవలయు మేముజూచెదమిచటక 291

క॥ సదనోద్యానంబుల నిది । యడనెఱిగి సమృద్ధిబొంద నావాలములక
గురురుగ నాటందగునని । మదిరాశులఁబంచి రచటిమానియ లెలమిక్ 292

న॥ ఇట్లుపంచిన 293

క॥ చేటికలరిగిమనంబున । నాటంగనిట్లనిరి దొడ్డనాయునితో ని
బోట్టులుచెప్పినక్రమమునఁ । గాటుక కన్దవలఁ జిలువగవు లొప్పారక 294

కం॥ కరుణాత్మక! రాజాంతః । పురకాంతలు నిన్నుమీరు బుత్తెంచిన యా
పరయావనాశభీనో! త్కరములు ముత్తియములనుచు గాఢాపేక్ష 295

ఉ॥ అవృత్తంబులుజూడఁగోరి ధరణీకాంతఃపురశ్రీమ్రులు న
ద్భావంబోష్ణగఁజెప్పిపంపిరి కృపాపారీణ! తేజంపు మీ
ప్రావీణ్యంబున, కెంతకార్యమిది కల్పత్యైజముంజూచి దు
ర్భావుల్ కాకముజేడుచందమునఁ గోరంగూడునే భామినులో॥ 296

చం॥ అనవుడుదొడ్డనాయుండు రయంబునఁ దెప్పలనీనఁ బంపఁగా
మునుజనుదారిసేగి తనముంగలిచేనికిఁగావలున్న వా
నినిబొడఁగాంచి వేడిన విసీతి నెఱుంగక మూఢచిత్తుడై
చనుమిఁకఁజాలుంజాలు విరసంబులుపల్కుక కండ్లక్రొవ్వునక॥ 297

ఆ॥ దొడ్డవారనుచును దోలిఫలంబుచును । లేతబ్రాలుమీకుఁ బ్రితితోడ
నిచ్చినందులకుఁ మెచ్చిమా చేనెల్లఁ । గొల్లంబుచ్చదలచుకొనటలెల్ల॥ 298

ఆ॥ ఊచలియ్యమునకు వాచవిగొనిమీర । లూచకోతఁగోయఁజూచుటెల్ల
“నిటవసించునున్న నిల్లావరించిన । చందముయ్యెనింక జాలుంబొమ్ము॥ 299

చం॥ బలములతోడవచ్చితిమి బాలఁడితండనిచూడకుండుఁ డ
గ్గలమయి మాపురంబున నొకండె భవత్పటుపై న్యరాజి వి
చ్చలవిగి గోటమీటు ననఁ జయ్యవఁదెప్పలనీఁడుబల్కె ని
ల్లలబరిపుచ్చ నేల నయిదాటుగడల్ విఱిచిమ్ము నావుడుక॥ 300

కం॥ ఆకాపుకొడుకు కోపో । ప్రదోబునఁ గారులాడఁ దెప్పలనీఁ డా
లొకించి సంజ్ఞ చేసిన । వీకంగోసాయు లాఱువే లొక్కమొగి॥ 301

సి॥ నడిరేగి చేనికావలికాండ్రఁదెడ తెక్క లొడిసెలత్రాళ్ళతో నుబ్బగఁజి
మంచలెల్లను బటామంచలై పడఁ ద్రోచి గుడిసెలు నేలపైఁ గూలఁద్రొక్కి
వెరబొమ్మలను వికావికలుగాఁబాడిచేసి కంపకాల్గి లోఁ గలపిపై చి
కర్కరీఫలములు గలయిమూటలుగఁజి పెనవిపండినజొన్న పెల్లగించి
తెచ్చి రాత్వేలమోపులు గ్రుచ్చికట్టి । సార పెదబొబ్బరించు గోసాయులిట్లు
వేడుకలరంగఁ దెప్పలనీఁడు మున్ను । నడచిగురిజాలనగరిమన్నల జొరంగ

కం॥ ఈకార్యముననుగొల్లం । బోకకు వగ నార్ల గొండభూకాంతునితో
నాకాంపు తెలింగింపంగ । నాపంపితకుండలో తై మాంగుండగుచున్॥

303

మ॥ రవివంశోత్తమ! నవునీకరణి జోరత్వంబునంజొచ్చి బి
ట్టవిజేకంబున మాపాలం బడపిపాలె పోవఁగాఁజేసి తే
యవనీశోత్తమ! ధర్మముని తగునైన్యంబులో వెసం గొల్వ న
న్నవలీలకొవిదిలింపు తేనియడం దప్పన్నన్ నినుం గాచెదన్॥

304

కం॥ అని పత్రికాముఖంబున । జనపతి లిఖించి పంప నత్సరమునం ద
ద్వినభుజాఁ డల్లత్పూపతి । తననచివాగ్రేసరుని ముదంబునం బనిచెన్॥

305

చం॥ పనిచినదొడ్డనాయుండు కృ పాణశరాసవబాణతూణసా
ధనయుక్తుడై మహాకలహతత్తురుం దెప్పలనీనిమెట్లు దో
డ్డినిచని యార్ల గండి గొనఘాతలమింగెడి సైన్యగాజతో
జనపతియాజ్ఞ మాలినిడి సాఁ గ ధరాస్థలి గ్రక్కదల్చుచున్॥

306

కం॥ చనియార్లగండినికటం । బున గర్భవ్రాహభాతింగనిపించినఁ ద
జ్జననాయకుండు రథసము । నను సైన్యన్పూర్తివెడలె నలుదెస లగ్రువన్॥

307

కం॥ కట్టుబడినాయకులు సమ । కట్టినభోజులును నగరికావలివారలో
జెట్టిలు మన్నెదొరలును । బట్టినవారెల్లం బార్లంబడి బీరమునన్॥

308

సీ॥ యవన బర్హర పుల్కనవనాట పారసీక పులింద బృంద మొక్క మొగినడువ
ళక తురుష్కు మరాట శబర గోపాలక శ్రువణ వసాతిసుంఘ మొక క్రేవ
మాన్యరాజన్య సామాన్యసేనాన్యాదికోట్టబలశాలు రొక్కమూలఁ
గుంతాసిముద్గరతురికాదిసాధనోత్కరవిశారదు లొక్కవారిముసరఁ
బలుతరానకిసిఘాళి భానుబింబ, మావసుమగ భూమి గ్రక్కదల వెడలి
యార్లగండిపురాసన్న యావనాళ, జాంగలికభూమిబలమెల్ల నందడించె

309

కం॥ అలదొడ్డనాయుం డాబల, ములంజూచి యమూల్యధైర్యమున దరహాసు
బలరాజుమోమునను దె, ప్పలినీనిజూచిఫలికెఁ బలువిక్రముఁ దె

310

ఉ॥ కూటువయూకలంగనిసి కోడునియార్చుచుఁ జేసికాంపు పో
రాటఁబుడచె నివ్వ డసహాయులమై యెదుఱించిచొచ్చి వే

దంబులు వృధాకొండటంబులు మాని శౌర్యంబులుచూని యనిజేసినఁగాని పోనీయమ నువారును. నై బోరునలేచి యెంచినమదంబున నీశాచరవీరులబలంబులుగూర్చి బారు లుగీర్చి యుద్ధసిద్ధికి మిన్నమిట్టినాన్ని యెదిర్చిన. 76

ఉ॥ అంతకుమున్నయింద్రుఁ డమృతాశనలభ బలాధ్యులైన య
య్యంతకముఖ్యునిపతులనందఱుగూడుక భూమిభృద్ధు
ద్యంతకుమ్రొక్కి చక్రధరునాజ్ఞ శిరంబునఁదాల్చినిర్దే నం
తంతకు బాహుదర్పమున నాచావకేళికి శూలిపోలిక. 77

క॥ ఆ సమయమున నశిజ్యోతి రాసమయంబయ్యె నంగరాంగణ మది పై
పై సమయదోణుగ నన్యో । న్యాసమశరధారలక సురాశురసేనక. 78

క॥ సెలగోలలనేలులుగులు । బలుకోలలమృగకులములు : బరిమార్పుగలిక
“సెలగోసెల” గని పొరిగొని । తెలగోలలనే పదాకు లితశతరులక 79

క॥ కరితురగరధపదాతులు । గరితురగిరధపదాతికటకంబులతో
నరిగడవనడవఁబాడవఁగ । పరునడిఁగలఁపడిన ఘోరయుద్ధంబయ్యెక. 80

క॥ అలమ్మల వాలమ్మల । గీలమ్మలఁగప్పు నసుర గినిసియొకఁడు త్రొ
వ్వలుననొకవాలునఁ గర । ఖేలనకునఁ గేలు గాలు కీలేడలింఁచెక. 81

క॥ దేవవిభుఁడొకఁడుతనలో । నేవలు గావదలివదలియెదిఱినఁ గ్రుద్ధం
డై వాఁడిచంద్రహాసము । చే వానింగదిమి యదిమిచిదిమెశిరంబుక. 82

క॥ కుంతంబుల దంతరంబుల । బంతంబుల బొడిచి కఱచి బలమఱవనుజుల్
గంతుల జంతుల దంతుల బంతులవలెఁగూర్చిరపుడు బాహుర్యటిచేక. 83

క॥ సురవీరుఁడొక్కశరమునఁ । గరిఫాలముఁగ్రుచ్చెఁ జక్కఁగావాలమునక
గరిడుస్సియువలతురగం । బురగముక్రియఁద్రెల్లిజొల్ల సురముకొమెరిమెక. 84

ప॥ అప్పుడు. 85

క॥ చతురామరధమరుద్భుత । శతభానటదర్ధచంద్రశరలాఘవఖం
దితపుండరీకతతిచే । శతచంద్రంబయ్యెనభము చర్చింపంగక 86

కం॥ అమితరుంగములు తరం । గము లడిదప్పుజాలు మీలు కలితసితచ్చ
శ్రములు శతపత్రములు గా । సమరతలంబుమరె నమరసరసేయపాలెక 87

మ॥ బహుధాయోధనసాధనాద్భుతకలాప్రాధీక్షవిజృంభించి యి
ట్లహరీశప్రతిమానలేజాలు నిలింపాధ్యుల్ నుధాసేవచే
గమానంబుటినపావకార్యులగతిం గన్నట్టినం దన్యహా
నిహతిం దుష్టనిశాటరాట్టుటజముల్ నిర్మూలముంజెందగకా. 88

కం॥ సెలకట్టికిలులనిఖిలా । శలకట్టకడలకుం దక్కుజనములు తమజం
కెలుకొట్టుబడుచుంబడువకా । గెలకొట్టుచు నవ్వెరపుడు భేదరవిరుల్. 89

ఉ॥ అష్టమహావిభూతులకునాలయమైనభవాష్టమూర్తులా?
యష్టహరిత్కరీంద్రములా? యాహవదుస్సహకౌర్యఘర్షదు
గ్ధాష్టభుజంబులా? యన శరాసనభీషణపాణులౌ నమా
త్యాష్టకముల్లఱింపగ మహాచలుడం దనుజేంద్రుడుద్ధతి॥ 90

కం॥ గహనానహ దహనానహ । నహనా జహదస్త్రీశస్త్రైపుణిచే నా
గ్రహరీతుల నహరీశ న । రహరీశ మహాబాహై దురంబున నెడుటకా 91

చం॥ ముదముననార్చి వేర్చి యటమున్నె బలంబులనిల్వరింపుచుకా
ముదమునం దత్త్రధాసులెనమండుదిగీకులతో నమాగ్నినకా
గదనముఘోరమయ్యె మహికాంతకుమిక్కిలిభారమయ్యె నొ
ప్పదములుదూరమయ్యె గ్రహబృందములందుఁ జమారజోన్మతికా. 92

ప॥ ఆపృథు 93

సీ॥ తురగరింఖోద్ధాతధూళిధూసరితమై యభ్ర మర్కాస్తమయఃఖండెల్ల
నివిడవ్యభాగ్మహాకృదర్పణదీప్తి సాంధ్యరాగచ్ఛాయసంఘటించ
శరవారిలేభదుస్త సముత్పతన్మాత్తికములు తారాగణోత్కర్ష మెసగ
దనుజాధిసార్ధైకధవళాతపత్రంబు పూర్ణచంద్రోదయస్ఫురణనెలవ
దితిసుతామాత్యధాటికాతీవరజని । రజనిచరవిన్ముటాబ్జహాసేజని సాంద్ర
చంద్రికలు బర్వ సౌపర్వసైన్యవదన । ఘంకజంబులు ముకుళిత్రపాస్త్రైగాంచె 94

చ॥ విలుసుననిట్లుమాన్కొనుచు బేర్చి మహారథులేర్పి పోరినక
దొంగుశిలీముఖంబులును ద్రుంగురథంబులు గ్రుంగుచక్రముల్
విలుంగుశరాసంబులును వ్రీలుగజంబులు వ్రాలునశ్వముల్
తెలిపదాతులై సురలు దీనతనొందంగ దిక్పతుల్ రహిత 95

చ॥ చెదరినబారునిల్పుచును జిక్కులుదీర్చి భయంబుఁడెల్పు చు
నృదమునఁబోరులై త్యనరుమంత్రులఁదాకి దిగీశు లుజ్జ్వల
త్పదరములం దదీయరధరధ్యశరాసనకేతసారథుల్
చిదురునలై ధరందొరుంగఁజేసిరి యాశరరాజు గాసిబడ్డ 96

సీ॥ కూల్పెనొక్కని శతకోటిచేనురరాజు వ్రేల్పెనొక్కనివహ్ని భీమశిఖల
జదిపెనొక్కని సుక్కుగుడియచేసమవర్తి మెదిపెనొక్కని ముష్టిమిసిమి ననుర
చిదిమెనొక్కనితల శతశరంబులఁబాశి యదిమెనొక్కని వాయు వతిబలమునఁ
దుడిచెనొక్కని వాలుదొరసియధనదుండు పొడిచెనొక్కని శూలమునఁ బురారి
యంతకునిపిటి కిట్లమాత్యైష్ట్యకంబు! నరుగఁగని యేటుదాకీనయంగమటులఁ
జటులగతిరోజుమను మహాచలండు బలుండుభిదురధరుమొదమదిఁ గిన్నగదుర నెదుట

క॥ హితకోటినడువఁ గమలా! హితకోటిరుండును దోడనేతేరవడిక
శతకోటిధరుండుదాకెను । శతకోటిచిశంబుతో నిశాచరనాథుక 98

వ॥ ఇవ్విధంబున 99

చ॥ నొగనొగదాకి రధ్యములనూకి సురాధిపదానవాధివుల్
మృగపతులట్ల బెబ్బలులరీతి మదేభయుగంబుభాతిఁ జి
త్రగతులఁ బోరుమం దిశలువయ్యలుబాటంగఁ గూయుచుకామహా
శుగములునింపుచుకా మిగులశూరతఁబెంపుచు విక్రమంబునకా 100

క॥ ధనువులు ద్రుంచుచుఁ దనువులఁ! యనువులనొంపుచును ఘోటకాసిగదాదుల్
దునియలుసేయుచుఁ దనియక! యనియల్కనొనర్చి రింద్రుఁ డనులేద్రుండుకా 101

సీ॥ శరభమై సరభసన్నురణఁజెంగటఁబోల్చు సింగమై తుంగవై చిత్రినిల్చుఁ
జిలుతయై గురుతరస్థితిగొప్పికుప్పించు గోలమై లీలమై గోటరించు

ద్విరదమై దరదవై ఖరిజ్యంభణముసల్పు భుజమై నిజగరస్సూర్తిఁదెలుపుఁ
బవనమై జవన సంభరముననుడిగూర్చు దానమై యేవ నెంతయును జేర్చు
సమరవిస్తమరభుజజలచటుటనిఖిల! దిగధిపతితదృఢతరదృతివిదళన
కరణపరణతబహువిధకపటనటన! యమితవిమలకుటుండు మహాచలుండు 102

తే॥ దానవేంద్రుండు మాయానిధానవృత్తి! మానకిలులెంతయును జాయమానబహువి
కారముల మారుకొని యహంకారమెసంగదండనిలచి యధిభ్యక్తోదండుడగుచు 103

కం॥ పరణకనించెను నిశిత! ప్రదరంబుల దిగధిపతులఁ బది యిరువది ము
ప్పది నలుబదియేబదిను! రద్ది డెబ్బది యెనుబదింట వాసవముఖులఁ 104

కం॥ ఆ యమ్మల వడివారల! యాయమ్ములు గాడిపాటి యతిరయమునఁ ద
త్కాయమ్ముల మిక్కిలిఁ బెను, గాయమ్ములునేయ రోషకలితాననులై 105

చం॥ హరివిలుద్రుంచె గేతనము నగ్నిహరించె యముండు సారథిఁ
నులు మొనరించె బై గొడుగునుగ్గుఁ జేసెఁబలాశి వాజులఁ
వగుణండుగూల్చె మైమరుపు వాయు గవల్పే ధనాధినాయకుం
డరదము ధూళిగూర్చెహరుఁ డయ్యసురక వేస నేర్చె నమ్ములఁ 106

కం॥ ఇటుల హతసాధనుండై ! చటులహరిత్సలికరాగ్నిసంధిత తను లం
పటల భటులఁ మరల్పుచుఁ బటులఘుగతి నగుగ డస్సి బలుగడఁగొనచుకా 107

ప్ర స్థ ర .

కుప్పించుకా సింహనాద తుభిత ది గేభుండై ట్లోఁకి కంపమ్మునొందకా
నొప్పించుకా సర్వగీర్వాణులఁ బ్రబలశిఖా నోకహ స్తోకపుష్టికా
దప్పించుకా భూ రజోబాధకము శరధి సుత్తల రక్తతలాష్టికా
మెప్పించు గ్రోత్తఁగా నామెతలఁబొదల సంప్రీతిచే భూతకోటికా 108

కం. ఈకరణీనతడు బహుమాయా! కరణీయములఁ బోర నరిదోర్బల లుం
తారరణి వృజి భేచర - లోక'రణితవిజయకాహళుండై యలుకకా 109

మ॥ చలమొప్పార్కనర్థచంద్రశరముల్ సంధించి రెండుకా మహా
చలబాహుయగళంబుండున్మః మణిరాజభేటకోద్యద్భుజా

ప॥ ఇట్లుభుజించినవారల గంధపుష్పక్షతతాంబూలంబులం బరితృప్తులఁగావించి వారలయాశీర్వాదాక్షతంబులుకొని యా నందనందనుం డమందానందంబున శ్వశురప్రేషితభావుకప్రేరితుండై నిజవియోగాసహచరులనంజనుడంచుచెలిదీవియననాపుష్పవజ్రధంబెక్కి నిజకన్యకాపరిణయగుర్ణయకలుషితాంతరంగతరంగిణీవల్లభప్రేషితులై చనుడంచు చెంగటమెలగు మంగళపాతకుల సంగీతప్రసంగభంగీసౌభాగ్యంబు లాకర్ణించియునట న్నటీపటిగగంధి తటిద్వల్లికామతల్లికాభినవప్రభావిభవంబు లభివీక్షించియు శేషనంత్రాప్రయుక్తవచనకౌశలంబున సై న్నికపరుషరవంబున నలుంబును భయంబును జూపుటనుజుచి యపారపారవశ్యంబున శిరఃకంపంబును మండగమనంబును బొందిన భుజంగపుంగవులను జీమూతసార్వభౌములనం బనుపడిన పటుతరఫ్ఫజంబులును దనకు మక్కువమగండగు నక్కచులాక్షుం డొక్కమొగి బెక్కుచెలులకు నక్కజంబుగాఁకొక్కి తను లెక్కనేయండని యుల్లంబగిలి మిగులం బొగలుపుడమిపూఁబోడి మేనివేడిమింబోలె మిట్టిపడినట్లు కొట్టిక చొనట్టంబులుద్రొక్కు నారట్టనాయంబులును నాగగనాగ రాజితగండవండలా మందనిష్ఠుండమాన మానిత దానవయఃపూరనిర్వాపణసుల్యాకార సాకల్యవల్ల నేమిరేఖాపాచుంబులగు రథంబులును నిగనిగులదేరు త న్నగరిమగువల నగుమొగంబులకు గొప్పలై యొప్పు నమృతపుంజుపై లప్పనలుగాఁగొని యొప్పింపనేతెంచు చంద్రమండలంబులలోయన నబ్బురంబగు భవళచ్చత్రంబులును, ననవద్యవృద్ధవాద్యఘోషాతిశయబధిరీభూతులై చేష్టానిశేషంబుల నేనధ్యంబులువైచి మేడలపై దర్శనక్రీడలనున్నప్రోడచేడియల నిడువాలుచూపులు మణితోరణంబులని పుటంబెఁసి యందుకొనం గమకించువీరభటులును, తెలంగ మండమండగమనంబున రాజమార్గంబున నేగి యేగి రిథంబుడగ్గి మణిపాదుకలకొధరించి రాజముఖ్యదత్త నీరాజనపూర్వంబుగాఁ జంద్రశాలాకచంద్రితచందిరంబగు తద్రాజమందిరంబుఁబ్రవేశించి శుభాలంకారంబులప్రోదియగు వివాహవేదింజేరి యుభయపార్శ్వనివిష్టవేదపాతకంబగు కనకసితంబుననధిష్ఠించె నంత

88

సీ॥ చికిలియైదొనసొచ్చుచి త్తజుశరమునా మంగళస్సొత్తయై మడుగుండగట్టి చనుఁగవమిం చెనాతునియుఁగొనఁగురీతిఁ దగటి మేల్రవికె గుత్తముగదాడిగి సిరిచూపినలరాజుచేఁ గనకస్నాన మొందుపొందున సొమ్ములందపఱిచి హరిబొందుమని మరుండంపుచీల్లనఁగ గేదంగిరేకులఁ జాలఁ దల ధరించి నీలకటితనవత్సణలీలనలర । గన్నుఁగదనంజనము రేఖగాఁగఁ దీర్చి బలియుజడఁద్రొక్కికొనుకంబలె నెవచ్చె । మందగతియొప్పుఁజెలులతో మద్రకన్య॥

సీ॥ సారసారసు దంతచకచకల్ బయలెక్కి తీవి దిక్కుల బల్లటేలుద్రొక్క
వీడెంపుముమముమల్ గూడినవదనగంధంబు ౩ ప్రపు నసంతంబుజిల్లు
నగ్గలంబగుకల్గిసిగ్గులు లోచనతో యజంబులునిండి తొంగియాడ
రమణమాటుగ నున్నరతనంపు మొగరంబు డంబుగా నవల గొండెంబుసెప్ప
మంత్రసరణులుతడబడ మరచిముసలి యెజ్జబాపలునాలింపఁ బజ్జజేరి
కంఠుగీసిన తెఱఁగున ఖంగురనఁగఁ జేడియలుగూడి ధవళముల్ బాడుచుండ 90

క॥ మధుపర్కపూర్వకముగా మధుహల్లకభల్లకోపమానుండగు న
మృదుమధుననర్పించెను మధురాధర నవని పాలనుండనుఁ డంతఁ 91

సీ॥ చనుఁజుక్కవలను నిశ్చలమై త్రిజూడంగ వ్రాలిన హేళినాఁ దాళిఁగట్టె
ఏమక మేర్పడఁగందుతఁగిధరణిఁజిన్ము బలునుబ్బనాఁ డలత్రాలూనింక
నింతిలోడను గంతుఁడేచినముచ్చటల్ జెప్పెడిభంగిగాఁ జెట్టుబట్టె
గుంభిని నీకాలిగోరుబోలఁగ లేరుపడతులగతి సప్తపదములూనె
వీరపానంబుచేగారవించి హృద్గ తాత్పర్యవహింకిం బ్రయియనువుకరణి
నాజ్యముఖహవ్యములువేల్చి యంత వహ్ని నాత్మనారోపణముజేసి నచ్యుతుండు

ప॥ అప్పుడు సంతృప్తినిజస్వాతుండగుబృహత్సేనమహీకాంతుం డల్లుండగు వల్ల
వీవల్లభున కనేకదివ్యాంబరమణిభూషణాదికంబు లరణంబులుగానర్పించి యసాధార
ణంబుగా మఱియును. 93

లయగ్రాహి

తుంగము గళన్మనతరంగము కపోలచలభృంగము హతారిచతురంగమునుగాభ
ద్రాంగము జవానిలకురంగము మహానటనచంగము జితోగ్రరణంగమునుగా ని
ర్భంగము ధ్వజోన్నతపతింగము సకార్ముకనిషంగము తటిచ్చయపిశంగమునుగా మా
తంగమును బారసితురంగమును గాంచనత తాంగమును శౌరికినాసంగెవృత్తంధంతఁ

మ॥ ప్రియమొప్పారంగ న క్కుశేశయమనోహృన్మండలంబుక విరే
శయరాట్నండలముక నుఖాప్తి మరపింపంబాలునా నిచ్చె నెం
తయు నేకాండములై ధగద్ధగలుచిందఁ గెంపుతాఁబేటి గ
ద్రియయుక దంతపురచ్చబల్లయు ధరాభీశుండు దైత్యారికి 95

28 చింతపల్లి వెంకటప్పయ్యగారు, గరికెపాడు.

29 పుప్పలపాటి వెంకటసుబ్బయ్యగారు, కరణం పుప్పలపాడు.

30 గోరంట్ల పుష్పయ్యగారు, జిల్లా.

31 మెదకు శేషారావుదేశముగారు, నల్లబల్లి.

32 చింతలచర్వు గోవిందరెడ్డిగారు, గ్రామమునసబ్, చంద్రాజుపాలెం.

“అప్రస్తుతప్రశంస.,,

ఇంతకుముందుమా చందాదార్లు, శతావధానుల వివాదమునుగురించి చదివియేయున్నారు, ఆకలహము సమూలముగా నీగ్రంథమందు వ్రాయబడినది, వెల 0-4-0. పోష్టుఖర్చుగాక.

కవితాకార్యస్థానం, పితాపురం.

“వృద్ధవివాహము.,,

హాస్యరసప్రధానమై నీతిబోధకమగు నాటకము, చదివినకొలది నవ్వుచేకడు పోష్టుఖర్చుచుండును, కన్యాశుల్కము, నరశుల్కము, మొదలగువానికంటె మనోహరముగను సులభముగను వ్రాయబడినది. 122 పేజీలు మంచిదశ సరికాగితములు, పెద్దయక్షరములు, వెల రు 0-8-0లు మాత్రమే

డి. వి. రమణారావు అండ్ కో

తణుకు, నృస్థాజిల్లా.

అభినవసరస్వతి కార్యస్థానమున వెలకు దొరకు పుస్తకములు.

— ::(0):—

అశ్వయాచార్య విజయము	0-4-0	నీతిగీతులు	0-2-0
కరిణీకోడ్ధారిణి	0-4-0	గురుపరంపర	0-2-0
వాసంతికాపరిణయ నాటకము	0-4-0	వత్సలనీతిశతకము	0-1-0

వలయువారలు సొమ్ముపై పిగాని వి. పి. ద్వారాగాని ఈక్రింది వారికి గ్రాసి తెప్పించుకొనవచ్చును.

జనపాటి పురుషోత్తం, సబ్ ఎడిటర్,
జానపాడు, పిడుగురాళ్ళపాడు.

ప్రధాన పోషకులు.

- 1 శ్రీశ్రీ జగద్గురు విరూపాక్ష స్వాములవారు,
- 2 ప్రత్తివాటిబ్రాహ్మణులు వైశ్యులు.

పోషకులు .

- 1 పులిపాక పూర్ణయ్య పంతులుగారు. నకిల్, నర్సాపుపేట.
- 2 రంగావర్ణుల హనుమయ్యగారు, జిల్లాకోర్టునకిలు, గుంటూరు.
- 3 తిప్పరాజు కామేశ్వరరావుగారు, కరణంగుర్గిరాల.
- 4 తాడేపల్లి లక్ష్మీనరసింహారావుగారు, మక్తాదార్ చొవ్వేరు.
- 5 రామసింగుగారు, నెల్లుట్ల.
- 6 అల్లాడి లక్ష్మణరావుగారు, కరణం, జంగపల్లి.
- 7 పోకేపల్లి రాజేశ్వరరావు దేవముఖుగారు, పెద్దపల్లి.
- 8 దేవరాజు మురళీధరరావుగారు, హొదెల

చందాదార్లు.

- 1 కోట సుబ్బారావుగారు, నకిల్ నర్సారావుపేట.
- 2 తురుమెళ్ళ హనుమంతరావుగారు, రివిన్యూయినస్సెట్టరు
} బ్రాంప్టెరివల్లి
- 3 ఇసుపకుతికె లక్ష్మీకాంతంగారు, తరందాడు బద్వేలుతాలూకా
- 4 యియ్యూణ్ణి అనంతపద్మనాభ దేసికాచార్యులుగారు, వెంక
} ట్రాముని మోరివాణిపేట.
- 5 సంగా వెంకటరత్నంగారు, బ్రాంప్టెరికోడూరు.
6. ముటుకూరి గోపాలకృష్ణయ్యగారు, కరణం ముటుకూరు.
- 7 విస్సాచర్లుల సీతారామయ్యగారు, నూజివీడు
- 8 శారపద్ది సదాశివయ్యగారు, లై సన్నగుమాస్తా నకరకల్లు.
- 9 ముష్టిరామమూర్తిగారు, పోలీసుసబ్బయ్యనస్సెట్టరు పిడుగురాళ్ళ.
- 10 చింతపల్లి రామయ్యగారు, కరణం చింతపల్లి.